

Маковій М. Г.

Київський національний університет будівництва і архітектури

Жовнір О. М.

Київський національний університет будівництва і архітектури

ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ СУЧАСНОЮ УКРАЇНСЬКОЮ ЛІТЕРАТУРНОЮ МОВОЮ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ (БУДІВЕЛЬНОГО НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ)

Спрямування вищої освіти на розвиток і вдосконалення мовлення студентів є фундаментальним для навчального процесу будь-якого фаху. Володіння навиками грамотно та виразно передавати свої думки сприяє ефективнішому засвоєнню фахових дисциплін, творчому розвитку особистості, формуванню національної цілісності людини. В роботі проаналізовано особливості спілкування студентів Київського національного університету будівництва і архітектури сучасною українською літературною мовою. У межах курсу «Основи академічного письма» серед студентів-першокурсників (будівельного напрямку підготовки) проведено вибіркоче спостереження (лексичні вправи), визначено лінгвістичні особливості й специфіку знань на рівні правильного використання лексико-фразеологічних норм сучасної української мови. Аналіз здійснено у лінгводидактичному та психолого-педагогічному розрізі. Розглянуто адаптивні проблеми першокурсників та становлення їхньої особистості у поєднанні взаємодії мовленнєвої, інтелектуальної діяльності й наукового пізнання. Об'єктивовано роль мовних чинників у становленні особистості майбутнього фахівця. Виокремлено дефініції професійного мовлення та ділові засоби комунікацій студентів будівельного напрямку підготовки. Загалом проаналізовано 56 письмових робіт студентів у чотирьох рандомних групах на кафедрі мовної підготовки і комунікації. Студенти працювали зі специфічною лексикою – паронімами, інішомовними словами, фразеологізмами, крилатими виразами. Відзначимо, що на лексикологічному рівні студенти будівельного напрямку добре орієнтуються у фразеологізмах, задовільно – у паронімах та словах інішомовного походження, незадовільно – у крилатих виразах. Результати аналізу показали, що особливістю використання сучасної української мови студентами-першокурсниками є вживання діалектів та контамінованої мови, низький рівень усвідомлення загальновідомих історичних, культурних та літературних колізій. Результати дослідження вказують на необхідність розширення курсу «Основи академічного письма» для студентів-першокурсників (будівельного напрямку підготовки). Досконале знання української мови постає важливим інтелектуальним компонентом сучасного суспільства та демонструє якість професійної підготовки фахівців різних профілів.

Ключові слова: мовна ієрархія, відхилення від норми, сучасна українська мова, лексичний рівень, фразеологія, комунікація, культура мовлення.

Постановка проблеми. Мова – це маркер самоідентифікації нації, потужне віддзеркалення ментальності етносу, засіб світобачення та самовираження. Самовиявлення українського генотипу дало початок для розвитку сучасної української літературної мови [13]. В такому ракурсі дослідження специфіки використання сучасної літературної української мови у студентському середовищі є актуальною проблемою сьогодення, яка залишається відкритою. Актуальність курсу «Основи академічного письма» для студентів-

першокурсників (будівельного напрямку підготовки) беззаперечна, оскільки він спрямований на вивчення фонетики, лексики, граматики, правопису, мовностилістичних явищ і тенденцій. Практичне оволодіння різними аспектами і нюансами української мови дає можливість інтелектуального розвитку в гуманітарному (філологічному) аспекті, а також сприяє виробленню відповідних навичок для вдосконалення культури мовлення, якої іноді не вистачає першокурсникам для налагодження комунікації. Задля формування

комунікативної компетентності та набуття комунікативного досвіду студентам-першокурсникам першочергово варто пояснити роль державної мови у майбутній професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мовна ієрархія, проблематика мовних норм, конкретні прояви цих правил на різних рівнях завжди цікавили мовознавців (В. Борисенко, Н. Гагіна, В. Боса, О. Горошкіна, Н. Боднаренко) [1, 2, 3, 6].

Питання мовної компетенції студентів технічних спеціальностей є предметом наукових розвідок не тільки викладачів, але й лінгвістів-науковців. Зокрема О. Горошкіна розглядає специфіку включення інноваційних технологій у предмет «Українська мова для нефілологічних спеціальностей» [7, с. 913]. А. Олійник вивчає теоретико-методичні засади формування професійної мовної компетенції для навчальних закладів нефілологічного профілю [10, с. 8]. С. Омельчук [11, с. 356] виділяє низку проблем мовної компетенції студентів-фахівців у контексті проблем кредитно-модульної системи.

Особливе ставлення до особистості та суб'єктний, особистісно-орієнтований підхід у психології – це важливий аспект педагогіки і вікової психології (Н. Голуб, Л. Сікорська) [5, 14]. Вважаємо, що питання психологічної адаптації студентів спрямоване на формування особистості засобами освіти. Належно зорієнтований фахівець – це високоякісний майбутній професіонал у своїй галузі суспільної діяльності.

Проблематика розвитку особистості аналізується в роботах Т. Вагнера [4]. Автор описує дихотомічні суперечності у процесі професійного розвитку, а саме міжособистісні і внутрішньо особистісні. Дійсно, не завжди об'єктивні вимоги професійної діяльності детермінують розвиток особистості. Тут виникає внутрішня суперечність між властивостями та іманентними якостями особистості [15, с. 6-16]. Психолого-педагогічні дослідження А. Боднаренка, Л. Попової, О. Горошкіної, О. Костів [6, 8], всебічно вивчають ідеї та концепції професійної самоідентифікації студентів, описують різні підходи до формування професійного самовизначення студентів в умовах нефілологічного закладу вищої освіти. Саме професійну самоідентифікацію студентів будівельного напрямку розцінюємо як важливий етап у процесі розвитку особистості. Це складний за структурою і змістом процес, адже це особистісно орієнтований, зосереджений на індивідуалізації позиції студента. Крім того, він спроможний допомогти

у подальшому проектуванні власної професії та самореалізації [15, с. 7].

Постановка завдання. Сукупність знань та мовленнєвих умінь мовця віддзеркалює його компетентність та освіченість. Від рівня культури і техніки мовлення залежить професійний успіх особистості, оскільки мова – це основа професійних взаємовідносин [12, с. 42-44]. Визначення комунікативних здібностей та особливостей спілкування студентів-першокурсників сучасною українською мовою демонструє рівень опанування норм сучасної літературної мови на заняттях у Київському національному університеті будівництва і архітектури. У межах дослідження завданням постає висвітлення психологічної адаптації студентів-першокурсників, виокремлення дефініцій професійного мовлення, опис ділових засобів комунікацій майбутніх фахівців та визначення володіння нормами сучасної української мови.

Виклад основного матеріалу. У дослідженні усіх аспектів професійного мовлення необхідно у першу чергу не ототожнювати філософські концепції мови й мовлення. Обидві категорії є засобами формування свідомості студентів, проте їх варто досліджувати у різних аспектах. Розглядаємо становлення особистості студента як взаємодію мови й наукового пізнання. Таке поєднання дозволяє усвідомити й об'єктивувати вагому роль мовних чинників на кожному життєвому етапі майбутнього фахівця [9]. В роботі визначаються лінгвістичні особливості та специфіка мовлення студентів будівельного напрямку підготовки, передусім у якості лінгводидактичної та психолого-педагогічної проблеми.

Для викладача української мови вкрай важливим постає ретельне вивчення адресата для психологічної адаптації студентів-першокурсників за соціально-демографічними, суспільно-психологічними та індивідуально-особистісними ознаками [4]. Це допоможе педагогу оцінити університетську інтеграцію, з'ясувати рівень адаптації студентів-першокурсників у стресових умовах, визначити стратегії їх подолання.

Це питання виступає нагальним, оскільки у такому контексті першочергове завдання викладача полягає в тому, щоб виявити та зрозуміти механізми адаптації студента першого курсу до нового середовища. Адаптація означає пристосування людини до нового оточення, а будь-яка модифікація середовища може повпливати на самопочуття або психологічну та/або фізичну рівновагу людини. Така адаптація передбачає динамічні процеси, що дозволяють зменшити або усу-

нути несприятливі наслідки, обмеження та зміни [14, с. 225]. Розглядаємо вступ до університетського життя як період, що передбачає зіткнення студента з великою кількістю стресових ситуацій. Якщо для певної категорії студентів цей перехідний період відбувається без особливих труднощів, то для інших його аверсійний характер призводить до нездужання, що виражається різними фізичними та психічними недугами [4]. Саме тому навчальний процес повинен реалізовуватися, в першу чергу, з оперттям на мобілізацію стратегій подолання психологічного дистресу студентів.

З огляду на актуальність проблеми вважаємо доцільним розглянути деякі дефініції у професійному мовленні з урахуванням специфіки спеціалізації майбутніх фахівців. Передусім варто апелювати до наявної професійної комунікативної компетенції студента технічної спеціальності, а саме: професійно-комунікативні уміння студента спілкуватися в ході професійної діяльності; оволодіння нормами професійного дискурсу; засвоєння нормативних навчально-наукових, професійно-орієнтованих текстів; відтворення комунікативного завдання під час професійного спілкування.

Метою статті є аналіз особливостей дотримання норм спілкування сучасною українською літературною мовою студентами-першокурсниками (будівельного напрямку підготовки) на рівні правильного використання лексико-фразеологічних норм сучасної української мови.

Дослідження особливостей дотримання норм спілкування сучасною українською літературною мовою студентами Київського національного університету будівництва і архітектури відбувалося шляхом вибіркового спостереження. Зміст методики дуальний: 1) аналіз мовного узусу всіх студентів-носіїв української мови (теоретична частина); 2) аналіз мовної діяльності частини студентів (практична частина).

Не менш показовим аспектом у функціонуванні української мови є іншомовні слова. Проблема запозичень є досить суперечливою. З одного боку, під впливом іншомовних слів відбувається розвиток мови, а з іншого, науковці побоюються втрати мовну самобутність [16], позаяк запозичення становлять 10-12% української лексики. На часі основним джерелом для їхнього утворення є процеси глобалізації та розвиток технологій (скріншот, лізінг, брїфінг, блогер тощо). Вважаємо, що іншомовні слова не здатні контамінувати українську мову у випадку, якщо носій мови володіє їх відповідниками і надає їм перевагу в ужитку.

Проте, реалії сьогодення розширюють запас іншомовних слів. В цьому контексті, метою викладачів української мови є її зміцнення. Саме педагоги повинні забезпечувати мовну стійкість на заняттях із української мови: психологічно налаштовувати студентів цілеспрямовано спілкуватися українською мовою у повсякденному житті; свідомо використовувати українські заміники; розуміти ситуативну доцільність вживання іншомовних слів (українськомовна комунікація – міжнародна комунікація).

Для отримання найбільш точних результатів було здійснено поділ усіх опитаних на чотири випадкові групи. Критеріїв вибору та розподілу студентів на групи не було. Єдиний соціальний характерний знаменник –першокурсники-носії мови, оскільки розподіл за віком передбачав розкриття особливостей спілкування саме студентів першого курсу. Спостереження ґрунтувалося на аналізі 56 письмових робіт (лексичні вправи). У дослідженні брали участь представники обох статей, їхній вік – від 16 до 18 років. Розподіл здійснювався на кафедрі мовної підготовки і комунікації – по 14 осіб із різних груп. Всі студенти були поінформовані про проведення спостереження. Студентам запропоновано лексичні завдання однакової складності (розрізнити пароніми, пояснити слова іншомовного походження, висвітлити значення сталих виразів, контекстуалізувати крилаті фрази).

Спостереження (лексичні вправи), у якості соціолінгвістичного методу та отримані матеріали повинні продемонструвати рівень мовної компетенції студентів-першокурсників. В роботі обрано лише окремі завдання, оскільки залучення усіх потребує розширення теми.

1. Завдання № 1 «Розрізнити пароніми».

Стосовно першого завдання розрізнення паронімів «вдача» і «удача» / «відчуття і почуття»: 61% студентів правильно пояснили значення лексики «вдача», 64% – «удача», 68% – «відчуття», і 37% – «почуття». Як бачимо, на рівні розрізнення семантики сталих та поширених лексем виникають певні труднощі. Крім того, студентам необхідно було утворити речення із паронімами: «гривна-гривня», «ділянка-дільниця», «особистий-особовий», «ефект-афект», «мимохїть і мимохїдь». 34% студентів виконали завдання, решта респондентів, на жаль, не виявили різницю між паронімами.

2. Завдання № 2 «Пояснить значення слів іншомовного походження».

Завдання сфокусоване на демонстрацію власної компетенції розуміння словникового складу

мови, розпізнавання неоднорідних за своїм походженням слів. Шкільний запас знань повинен був дозволити студентам усвідомити, що в українській мові співіснують іншомовні лексеми, які протягом історичного генезису асимілювалися. Крім того, вони є джерелом збагачення лексичного фонду.

Результати виконаного завдання такі: лексеми «амплуа» правильно ідентифікували 32% опитаних; 78% студентів написали, що «амплуа» – це предмет, але не дали уточнення, який саме. Деякі лексеми, що мають українські відповідники, – «азарт» і «процент» стали проблемними. Також 94% студентів не знайшли відповідника до слів «запал / відсоток». А ось слово «автобіографія» не викликало труднощів у респондентів: 90% опитаних дали правильну відповідь. Високу ерудицію продемонстрували студенти щодо слів «дефект» (недолік) та «о'кей» (усе гаразд, добре) – 87%.

Однак, наступний блок виявився дещо складнішим для студентів:

1) Пояснити особливі характеристики звуку [ф] та чи є слова «фізика», «фігура», «фокус» іншомовними. Загалом – 66% правильних відповідей.

2) З'ясувати походження слів «сарай», «барaban», «байбак», «баклажан». Подано 71% правильних відповідей.

3) Виявити походження слів, що містять буквосполучення «пс», «кс», навести приклади. 48% студентів дали правильну відповідь.

4) Подумати, чи можуть українські слова мати на початку слова літеру «а», навести приклади. Подано 61% правильних відповідей.

5) З'ясувати походження слів із наголосом на останньому складі. Результат – 76% правильних відповідей.

6) Виявити походження слів «ранг», «шнапс», «ландшафт». 79% студентів дали правильну відповідь.

7) Визначити походження слів, що здебільшого пов'язані зі сферою політики. Подано 83% правильних відповідей.

3. Завдання № 3 «Поясніть значення фразеологізмів».

Цікавим відкриттям для студентів стали стійкі словосполучення. Українська мова багата на фразеологізми. Вони вживаються носіями мови в усталеному вигляді. Доцільне використання фразеологізмів свідчить про ступінь володіння мовою. Респондованим студентам потрібно було пояснити їхнє значення. Варто зазначити, що відсоток правильних відповідей достатньо високий.

Сталий вираз «Стріляний горобець» (про людину, яка багато зазнала у житті) пояснили 94% студентів, а фразеологізм «Крутити хвостом» (вдаватися до нечесних вчинків) – 89%. Значення фразеологізмів певною мірою мотивоване загальним вжитком діалектів української мови, позаяк опитані студенти мешкали в різних областях країни, де використання фразеологізмів досить поширене. Наприклад, фразеологізм «Кирпу гнути» (гордувати) правильно розтлумачили 91% студентів, а «Хапати дрижаки» (мерзнути) – 98%.

Наступне завдання було складнішим. Необхідно було підібрати фразеологізм під визначення: «насміятися», «глузувати з когось-небудь», «дивитися на когось грайливо, залищитися», «несерйозний, легковажний», «темна, дуже буряна ніч із дощем, градом, блискавицями», «кокетувати», «до кінця», «жити дружно», «затіяти щось дуже складне, клопітне, що загрожує неприємними наслідками», «набридати», «втєкти швидко, поспішно». Респонденти показали досить позитивні результати – 79% правильних відповідей.

4. Завдання № 3 «Поясніть значення крилатих висловів».

Дещо гірші результати продемонструвала робота із крилатими висловами. На відміну від сталих виразів, які часто вживаються на усіх рівнях мови, крилаті вислови – це певний показник інтелектуального рівня. Тут необхідне знання історії, біографії видатних осіб, ознайомлення з літературними творами тощо. Вони є досить популярними серед мовців старшої вікової категорії, але не серед молоді.

Для даної розвідки обрано крилаті вислови, що мали б бути відомими обраній категорії респондентів: «Іду на ви!» (знамените історичне послання, яке Святослав відправив хозарському кагану) – 35% правильних відповідей; «Всякому городу – нрав і права» (Григорій Сковорода) – 45%; «Усе тече, все змінюється» (давньогрецький філософ Геракліт) – 60%; «Спочивати на лаврах» (заспокоїтися) – 66%; «Інші часи – інші пісні» (Нікола Буало) – 45%; «Попіл Клааса б'є в серце» (Шарль Де Костер) – 13%.

Другий блок вправ: а) наведіть п'ять зразків крилатих висловів, що є спільним культурним фондом європейської та світової цивілізації; б) надайте п'ять прикладів крилатих висловів давньоруського джерела. Результати відповідей у цьому блоці зовсім низькі – 33% правильних відповідей.

Отже, знання мовних норм української сучасної мови на лексикологічному рівні студентами

будівельного напрямку підготовки коливається. Студенти добре орієнтуються у фразеологізмах, гірше в паронімах та словах іншомовного походження, зовсім складна ситуація із крилатими виразами.

Проаналізований матеріал показав, що головною особливістю використання сучасної української мови студентами-першокурсниками є вживання діалектів та контамінованої мови. Отже, дотримання лінгвістичних норм, як необхідної умови загальної мовної культури, і посилене вивчення курсу «Основи академічного письма» є необхідними та пріоритетними перспективами для студентів будівельного напрямку підготовки.

Висновки і пропозиції. Культура мовлення на належному рівні – це невід’ємний компонент загальної культури суспільства, основа діяльності держави та колективна справа усього соціуму. Мова, як віддзеркалення ментальності етносу, є цікавим предметом для дослідження свідомості сучасної української молоді. Для студентського середовища курс «Основи академічного письма» є вкрай актуальним, він дає можливість розвинути гуманітарно-філологічне мислення та набутти комунікативний досвід, що постає важливим аспектом майбутньої професійної діяльності. Проблеми мовних компетенцій студентів технічних спеціальностей, психологічної адаптації студентів-першокурсників до нового етапу життя, аналізу дефініцій професійного мовлення та опису ділових засобів кому-

нікацій аналізується в багатьох роботах і досі залишається відкритою. Актуальність роботи засвідчує необхідність аналізу особливостей дотримання норм спілкування сучасною українською літературною мовою студентами Київського національного університету будівництва і архітектури (на рівні правильного використання лексико-фразеологічних норм сучасної української мови). Дослідження відбувалося шляхом вибіркового спостереження. 56 студентів першого курсу отримали лексичні завдання рівної складності. Із завданням розрізнення паронімів студентів справилися добре, правильно пояснивши значення лексем. Аналіз іншомовних слів також продемонстрував високу ерудицію. Питання фразеологізмів загалом не викликало проблемних моментів. Однак, крилаті вислови виявилися складними для розуміння студентів, оскільки ця компетенція віддзеркалює залишкові знання зі школи та власного досвіду. Проаналізований матеріал показав, що головною особливістю використання сучасної української мови студентами-першокурсниками є вживання діалектів та іншомовних слів. Отже, задля дотримання норм мовлення та мовної культури необхідно посилено вивчати курс «Основи академічного письма». Перспективним завданням постає подібний аналіз відповідей студентів будівельного напрямку підготовки на другому курсі навчання, після поглибленого засвоєння курсу «Основи академічного письма».

Список літератури:

1. Бондаренко Н. Компетентнісне навчання мови: гіпотези, здобутки, завдання. *Концептуальні засади компетентнісного навчання української мови*: збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам’яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича (15 березня 2019 р., м. Київ). Київ: Педагогічна думка, 2019. С. 17–19. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/tezy_kruglyy_stil_2019.pdf (дата звернення : 30.05.2022)
2. Борисенко В. В., Гагіна Н. В. Компетентнісне навчання в контексті мовної підготовки студентів вищої школи. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія*. 2017. № 1. С. 149-154. URL: <http://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2017/1/25.pdf> (дата звернення : 30.05.2022)
3. Боса В. П. Формування мовленнєвої компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі вивчення фахових дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. Житомир, 2018. 283 с. URL: http://eprints.zu.edu.ua/27531/1/dys_Bosa.pdf (дата звернення : 30.05.2022)
4. Вагнер Тоні, Дінтерсміт Тед. Мистецтво навчати. Як підготувати дитину до реального життя / пер. з англ. Надія Борис. 2-ге вид. Київ: Наш формат, 2018. 312 с. URL: <https://nashformat.ua/products/ebook-mystetstvo-navchaty.-yak-pidgotuvaty-dytynu-do-realnogo-zhyttya-620113> (дата звернення : 30.05.2022)
5. Голуб Н. Б., Горошкіна О. М. Концепція навчання української мови учнів старшої школи / за заг. ред. д-ра пед. наук Н. Б. Голуб. Київ, 2019. 77 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/719352/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf> (дата звернення : 30.05.2022)
6. Горошкіна О. М., Бондаренко Н. В., Попова Л. О. Методика компетентнісно орієнтованого навчання української мови учнів ліцею на рівні стандарту : метод. посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 138 с. URL: <https://undip.org.ua/library/metodyka-kompetentnisno-orientovanoho-navchannia-ukrainskoi-movy-uchniv-litseiu-na-rivnistandardu-metodychnyy-posibnyk/> (дата звернення : 30.05.2022)

7. Горошкіна О. Формування предметної компетентності учнів ліцею на уроках української мови: практичний аспект. Українська мова і література. 2020. № 1. С. 913. URL: [https://lib.iitta.gov.ua/720843/1/%E2%84%961_2020_%D0%A3%D0%BA%D1%80_%D0%BC%D0%BE%D0% %D0%B0_%D1%96_%D0%B%D1%96%D1%82_%D1%80%D0%B0%20\(1\).pdf](https://lib.iitta.gov.ua/720843/1/%E2%84%961_2020_%D0%A3%D0%BA%D1%80_%D0%BC%D0%BE%D0% %D0%B0_%D1%96_%D0%B%D1%96%D1%82_%D1%80%D0%B0%20(1).pdf) (дата звернення : 30.05.2022)
8. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови: Навчально-методичний посібник. Для студентів українського відділення філологічного факультету. Львів, 2018. 202 с. URL: <https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/Methodyka-vykladannia-ukrainskoi-movy.-Posibnyk.pdf> (дата звернення : 30.05.2022)
9. Мовна особистість в освітньому просторі: монографія / за заг. ред. І. Д. Пасічника; редкол. О. А. Вісич, Х. М. Карповець, З. В. Столяр. Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 270 с. doi: 10.25264/978-617-8041-02-1
10. Олійник А. Перевірка якості знань старшокласників з морфології української мови на профільному рівні в умовах дистанційного навчання. Українська мова і література в школі: науково-методичний журнал. 2020. № 5. С. 7–9. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/2021_zbirnyk_kruglyy_stil_2021.pdf (дата звернення : 30.05.2022)
11. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців: монографія. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 356 с. URL: <https://www.yakaboo.ua/ua/suchasna-ukrains-ka-lingvodidaktika-norma-v-terminologii-i-movna-praktika-fahivciv.html> (дата звернення : 30.05.2022)
12. Попова Л. Від слова до тексту: теоретико-практичний аспект використання стилістичних вправ. Українська мова і література в школах України: наук.-метод. та літ.-мист. журн. 2019. № 5. С. 42-44. URL: https://lib.iitta.gov.ua/716170/1/Popova_vpravu.pdf (дата звернення: 30.05.2022)
13. Проблеми методів компетентнісно орієнтованого навчання української мови в закладах загальної середньої освіти: збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича (22 жовтня 2020 р., м. Київ). Київ : Педагогічна думка, 2020. 120 с. URL: <https://undip.org.ua/library/problemy-metodiv-kompetentnisno-orientovanoho-navchannia-ukrainskoi-movy-v-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-zbirnyk-materialiv-kruhloho-stolu/> (дата звернення : 30.05.2022)
14. Сікорська Л. Б., Вовк Л. П., Волотовська Я. В. Психологічні умови стресостійкості майбутніх фахівців системи спеціальної освіти. Молодий вчений. 2017. № 5 (45). С. 223–226. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5/52.pdf> (дата звернення 30.05.22)
15. Терещук Г. В. Індивідуалізація навчання в контексті ідей концепції нової української школи. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. 2017. № 2. С. 6–16. doi:10.25128/2415-3605.17.2.1
16. Ткаченко. О. Б. Українська мова сьогодні й історична перспектива. Київ: «Наукова думка», 2014. 512 с.

**Makovii M. H., Zhovnir O. M. PECULIARITIES OF COMMUNICATION
IN MODERN UKRAINIAN LITERARY LANGUAGE OF FIRST-YEAR STUDENTS
SPECIALIZING IN THE CONSTRUCTION AREA**

The focus of higher education on the thorough development of students' speech, strengthening speech skills is fundamental to the educational process of any profession. Improving the ability to accurately and clearly convey their thoughts contributes to the effective assimilation of professional disciplines, to the creative development of the individual, to the formation of national integrity. The article considers the peculiarities of communication norms observance in modern Ukrainian literary language by students of Kyiv National University of Construction and Architecture. Within the course «Fundamentals of academic writing» one identified linguistic features and specifics of knowledge at the level of correct use of lexical and phraseological norms of modern Ukrainian language in a linguodidactic and psychological-pedagogical context. The adaptive problems of first-year students and the formation of their personality in the combination of the interaction of speech intellectual activity and scientific knowledge are considered. The important role of language factors of the future specialist's life is objectified. Skills of communication in modern Ukrainian literary language in 56 written works of students from 4 groups of Kyiv National University of Construction and Architecture, Department of Language Training and Communication were analyzed. Students had to work with paronyms, foreign words, phraseology and catchphrases. At the lexicological level of knowledge, students are well versed in phraseology, satisfactorily in paronyms and words of foreign origin and unsatisfactory in catchphrases. The results of the analysis showed the specific feature of the use of modern Ukrainian: the use of dialects,

contaminated language and poor orientation in the well-known historical, cultural and literary conflicts. We express the need to strengthen and expanding the course «Fundamentals of academic writing». Perfect knowledge of the Ukrainian language is an important component of the needs of society, determines the quality of professional training of specialists in various fields.

Key words: *language hierarchy, deviations from the norm, modern Ukrainian language, lexical level, phraseology, communication, speech culture.*